

ПОЛІТИКА ДАНИЛА СУПРОТИ ПОЛЬЩІ 1205–1264 рр.*

У взаємовідносинах між галицько-волинськими князівствами і Польщею у XII–XIII ст. можемо розрізнити дві фази. Одна, це зріст впливів польських князів на галицько-волинських, що тривало менш-більш від другої половини XII ст. до першого десятиріччя XIII ст., друга фаза це, навпаки, зріст впливу галицько-волинських володарів на польські князівства, що тривало майже впродовж XIII ст.

З польських князів найбільше втручався до галицько-волинських суперечок Казимир Справедливий, підпомагаючи одних князів проти других, слабших узалежнюючи від себе. З галицько-волинських князів найбільше під його вплив підпав, бо навіть в певну залежність дістався дорогичинський князь Василько Ярославич. З інших такі, як його свояк Роман Мстиславич володимирсько-берестейський, котрого підтримав при одержанні цих земель по смерті пануючих тут князів, чи Володимир Ярославич, котрому допоміг відзискати на уграх Галицьку землю, менше піддавались його впливам, хоч вживали його поміч, як цього вимагала потреба. Роман навіть старався всякими способами вибитись на чільного князя в Руській землі, об'єднуючи в своїх руках галицько-волинські та київські землі і узалежнюючи від себе слабших руських князів, ба навіть Казимир Справедливий, а відтак його сини вживали його помочі проти своїх противників М'єшка III Старого чи Володислава Старого Лісконогого. А що був добрим войовником, став пострахом для сусідуючих з його державою кочовиків, котрих собі підкорив, та для внутрішніх ворогів, коромольних галицьких бояр, котрі за його попередників Володимирка, Ярослава

* Доповідь науковця Степана Білецького (1904–1989) була написана для виступу на сесії Відділу суспільних наук Академії Наук УРСР, що відбулася 3–7.VI.1941 р. у Львові, але з невідомих причин не була виголошена. Її текст зберігся в архіві Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Оп. VI-Ф, № Г-5, арк. 125-141) звідкіля тут передруковується. Максимально збережено стиль та орфографію.

Осмомисла і Володимира Ярославича, на добре собі розібрали, мішаючись не тільки до державних, але навіть до особистих справ князів. Но енергійний Роман знищив непокірних, а свого тестя, котрий стояв йому на перешкоді в його великодержавній політиці, замкнув в монастирі та постановив зайнятися дещо сусідськими справами, щоби щось для себе скористати.

Будучи, як каже літописець, самодержцем усьої Руси, себто Галичини, Волині, Київщини та Пониззя, задумав Роман розтягнути свій вплив над молодими Казимировичами, котрі запанували в південній і східній Польщі, по кількالكітній опіці над ними М'єшка III Старого (1198–1202). Думав може навіть зайняти для себе Люблинщину, де було мішане українсько-польське населення й тому попірав проти них як претендента до краківського трону їх стрієчного брата Володислава, сина М'єшка, найстаршого віком з П'ястовичів, котрий опирав свої претенсії на праві Болеслава Кривоустого про наслідство краківського трону по старшині.

Одначе по занятті Люблинщини при переправі з малим відділом через Вислу під Завихвостом 1205 р. наткнувся на переважаючі сили Казимиричів і в сутичці з ними наложив головою, лишаючи молоду вдову з малолітніми синами Данилом і Васильком.

З його смертю наступив розбір його великої держави, що сягала від Карпат і Чорного моря на півдні, по Нарву, Ясолду та Прип'ять на півночі, від Вислока, Вепра та Нурця на заході по Дніпро на сході.

На весну 1206 р. Казимиричі як союзники Ольговичів рушили на Володимир, куди з Галича втекла вдова Романова з синами. Визваному на поміч угорському королеві Андрієві II вдалося наклонити польських князів до здержання воєнних кроків проти Романовичів, над котрими він обняв протекторат, приймаючи титул короля Галичини і Володимирщини.

Але ще цього року Романовичі під напором Ігоревичів, котрі опанували і вже були Галичину, змушені покинути Володимир, утекли до свого дотеперішнього неприятеля Лешка Білого, шукаючи в нього підмоги. Но він не міг її уділити і відіслав Данила до угорського короля. Цей двократно на короткий час осаджував Данила в Галичі та навпослід перестав його попіра-

ти, коли побачив, що коромольні галицькі бояри не раді йому, а взяв Галичину під свою безпосередню владу.

Тим часом белзький князь Олександр, стричний брат Романовичів, використовуючи непорозуміння між Ігоревичами, спровадив на Святослава Ігоревича поляків і відняв у нього Володимирщину. Але в коротці щось попсувалось між ним а Лешком і краківський князь увійшов у блищі взаємини зі стриєм Данила та Олександра, Інгваром луцьким, котрому відступив Володимирщину й оженився з його дочкою Гремиславою. Но Інгвар теж не втримався в Володимирі. Його місце за згодою Лешка заняв вдруге Олександр, котрий на інтервенцію краківського князя відступив Романовичам Берестейщину.

Однак це тривало коротко, бо Лешек змінив знову свій план. Він постановив тепер щось безпосередньо скористати через ослаблення становища Олександра, котрому сказав відступити Романовичам зі своєї території Белзьку землю, а сам заняв для себе північне і західне Побужжя з Угровеском, Верещином, Столп'єм і Комовом та Берестейщиною, який то стан тривав кілька років.

Романовчі стали підмовляти Лешка, аби він виступив проти угорського намісника галицького боярина Володислава “кормильчича”, і щоби хоч би з певним зиском для себе допоміг їм відзискати Галич. Лешек виправився проти нього, але не маючи достаточних сил, щоби усунути його з Галича, поплінив тільки Галицьку землю (1213).

У відповідь на це угорський король Андрій II відправився на Краківську землю, однак Лешек через свого воєводу Пакослава предложив йому на з'їзді в Спіші 1214 р. відступити йому Перемищину й Любачівщину, а як гарантію заручити 5-ть літнього сина угорського короля Коломана Андрієвича з такою ж дочкою своєю Саломією і посадили їх в Галичині під спільним протекторатом. Король на це погодився, але застерігся, аби Лешек не попірав претенсій Романовичів до Володимирщини.

Но Лешкові здавалося, що все ж таки Романовичі як малолітні будуть йому вигідніші, ніж Олександр, котрого усунув з Володимира та посадив там Романовичів, повертаючи його до Белзчини.

Це було не на руку угорському королеві, тому він ще й за це, що Лешек не обороняв після умови Галича перед акцією руських князів, відобрав йому Перемищину й Любачівщину. Лешек, обурений цим поступованням Андрія, намовив до походу на Галичину свого кривняка, новгородського князя Мстислава Удалого, котрий вже у 1215 р. пробував зайняти для себе Галич. Мстислав охотно використав нагоду і коли Андрій вибрався в хрестоносний похід до Палестини, заняв Галич (1217). Данило цьому не противився, хоч галицькі бояри запрошували його до Галича. Волів не зражувати собі Лешка, щоби не дати йому змоги осадити в Володимирщині Олександра чи якого іншого князя під своїм протекторатом, а навпаки увійшов в порозуміння з Мстиславом, з котрого дочкою оженився, зміцнюючи своє становище. З весною 1218 р. віднісся до свого тестя за допомогою, щоби відібрати Побужжя від Лешка, але Мстислав відмовився з огляду на недавнє прихильне становище Лешка до нього при опанованні Галича.

Супроти цього Данило постановив діяти на власну руку; він заняв Побужжя з Берестям, Угровеском, Верещином, Комовом і окраїнами, а вислане проти себе польське військо розбив. З цим часом починається збирання Данилом батьківських земель, спершу волинських, а відтак галицьких, за те польські загарбницькі тенденції кінчаються.

Лешек, думаючи, що похід Данила відбувся за намовою Мстислава, відновив приязнь з угорським королем і вислав спільно з ним свої війська на Галичину, котру мимо спротиву Мстислава і Данила вдалось їм опанувати. Але Данило нічого не втратив зі своїх надбань.

Тим часом так Данило, як Мстислав приготовлялися до усунення польсько-угорської небезпеки. Данило увійшов в порозуміння з литовськими князями, котрих насилав на польські землі, а Мстислав з руськими князями й половцями, щоби врешті по першій невдалій спробі 1219 р. в рік потім розбити угорсько-польське військо й опанувати Галичем, при чому дістався їм в полон король Галичини Коломан з Саломеєю і визначними уграми, котрих Данило тримав у себе на Волині.

Лешек, котрий шахував Данила над Вепром коло Щекарова (нинішнього Красностава), щоби цей особисто не брав

участі в відсічі Мстиславові, не міг відважитися на бій з ним, бо Конрад мазовецький відмовився йому помагати проти Романовичів. Досить було для нього цієї нерозважної політики Лешка в галицько-волинських справах, з чого він (Конрад) не мав ніяких користей, коли тимчасом прусько-литовські загони свobodно рік-річно плінили його куявсько-мазовецькі землі. Конрадові, котрий часто уділяв підмоги Лешкові, ходило тепер про відтягнення його від галицько-волинських справ, з котрих тільки угорський король і українські князі користали, а вжити його помочі проти пруських племен. Та до замирення Лешка з Данилом йому не вдалося допровадити мимо цього, що Данило склонювався до згоди. Доперва, бачучи програму справу угорського короля в Галичині, не без впливу Конрада погодився з Данилом, відступаючи від союзу з Олександром белзьким та зрікаючися Побужжя (1221).

Від тепер відносини між польськими князями та Романовичами залишалися добрими. Лешек навіть допомагав Данилові, коли цей попав в оружний конфлікт з тестем (Мстиславом), котрого підбунтовував антагоніст Олександр белзький (1224–1225).

Коли Мстислав попав у війну зі своїм сватом угорським королем, по котрого стороні станув Лешек, Данило на прохання тестя заступив йому дорогу над Бугом і недопустив до з'єднання з угорськими військами. До сутички між Романовичами і Лешком не дійшло і це не причинилося до зміни взаємовідносин, котрі залишилися добрими до смерті Лешка, до кінця 1227 р. Період від 1217 р. – 1227 р. це час радше закріплення Романовичів на відзисканій частині батьківщини.

Зі смерті Лешка (1227) розпочинається в Польщі довголітня боротьба за опіку над малолітнім його сином Болеславом Стидливим і Краківсько-Судомирською землею. В тій боротьбі визначну ролу відіграв Данило як союзник Конрада мазовецько-куявського. У 1228 р., прибуваючи до Малополющі у власному інтересі, щоби одержати підмогу від Гремислави, вдови по Лешку проти Руриковичів кийвсько-пинських, котру дійсно осягнув, Данило старається при тім на прохання Конрада наклонити її до прийняття його опіки, але надаремне, бо вона вже перед тим під впливом можновладців, не приязних мазо-

вещькому князеві, доручила опіку і владу великопольському князеві Володиславу Старому Ліскононому. Цей, однак, побоюючись свого братанка Володислава Одоніча, котрого держав у в'язниці, аби з поміччю своїх сторонників не втік і не загорнув йому Великопольщі, переказав її шлесському князеві Генрикові Бородатому. Супроти цього Конрад рішив оружно змусити своїх противників до резигнації з правління в Кракові. Тому разом з Данилом в літі 1228 р. вирушив під город Володислава Старого, Каліш і пограбував шлеське пограниччя, власність Генрика, но поза деякими здобутками матеріальними ніяких вислідів не добився. Дперва в наступному році Конрадові вдалося підступом схопити Генрика на зїзді краківських панів і змусити його зректись Краківщини.

Тим часом 1230 р. Данилові вдалося захопити Галичину, но в осені загрозив йому знову угорський віцекороль Беля, котрий прибув туди в обороні прогнаного свого брата Андрія Андрієвича. Данило подався сейчас до Судомирської землі, де в імені батька, володів Болеслав Кондратович, виеднав у нього поворот з Руси до краю опозиціоністів Судомирських, вигнаних Конрадом, і з його підмовою примусив Белю залишити галицьку територію.

У 1231 р. Лісконогий, котрого братанок Одоніч позбавив Великопольщі (1229), умовився з Генриком шлеським, що на випадок своєї тепер допоміг йому тепер її відзискати, що чуючи Одоніч, з'єднався з Конрадом, котрий з своєї сторони запросив до участі в коаліції Данила й Василька. Завдяки їм Одоніч задержав Великопольщу, а Конрад здобув Краків, але Данило поніс втрату, бо угорський король під час його неприсутності в краю загорнув Галицьку землю (на весну 1231 р.).

Від цього часу через 4 роки Данило не втручується до польських справ, занятий українськими справами. І так, ще двократно опановував і тратив Галич (1231, 1234) та два рази брав участь в кампаніях київського князя Володимира Рюриковича проти чернігівського князя Михайла Всеволодича (1233, 1235). Невдала кінцева фаза другої київської компанії причинилася до підйому на дусі коромольних галицьких бояр, котрі підступно усунули його з Галича та покликали Михайла чернігівського.

* Пропущено рядок

Данило їздив на Угорщину за підмогою до нового угорського короля Белі IV (1235), але нічого не зискав; натомість Михайлови вдалось перетягнути на свою сторону свого вуй Конрада мазовецького, котрий, втративши Краківську землю в користь Генрика, бажаючи нових набутків, охоче прийняв пропозицію свого сестрінка, однак в оружній сутичці оба дізнали неповодження (кінець 1236).

Та все ж таки під неприсутність Романовичів в краю, котрі в січні 1237 р. брали участь в кампанії угорського короля проти Фридриха II австрійського, Конрадові вдалося зайняти Дорогичинщину. Конрад надав її хрестоносним лицарям Добринським, як базу для оборони Мазовша перед ятв'язькими й литовськими нападами. Але Данило в наступному році відобрав її. Коли ж по переході Михайла до Києва, з котрого він вигнав Володимира Рюриковича, Данило під неприсутність його сина Ростислава заняв Галич і увійшов у блищі взаємини з Болеславом Сидливим (1239) і Белею IV та насилав на Мазовше литовців. Конрад змінив свою політику супроти Романовичів і вже до кінця свого життя (1247) жив з ними в згоді.

З цю хвилиною взаємовідносини Романовичів з мазовецькими князями щораз більше затісняються. В часі татарського наїзду на Галицько-Володимирську державу й на Малополющу (1240/41) разом з родиною Данило знаходить у них пристановище, відтак, як союзник Конрада три рази наїздить землі Болеслава Сидливого, Люблинщину і східну частину Судомирщини (1242–1243).

Болеслав Конрадович жениться з братанкою Данила, дочкою Олександра белзького, а Василько, брат Данила, заключає подружжя з дочкою Конрада Дубрівкою і zarazом посередничить в переговорах між Конрадом а Болеславом Сидливим (зимою 1245/46).

По смерті Конрада (1247) Данило жиє в згоді як з мазовецькими князями Болеславом і Земовітом Конрадовичами, так теж з Болеславом Сидливим. Але вплив його на мазовецьких князів зростає. Болеслав Конрадович, будучи важко хворий, запрошує Данила до себе (1248) й за його радою надає мазовецькі землі своєму братові і поручає Земовіта його опіці.

В перших роках панування Земовіта, ожененого з якоюсь Переяславою русинкою неznаного походження, Данило як його протектор радить йому у всіх важніших справах і втягає його до спільної акції проти спільних ворогів, ятв'ягів (1249, 1253 і 1255/56) і спільно з ним в 1254 р. заключає з німецьким орденем в Прусах договір поділу Ятв'язької землі та врешті 1259 р. підпомагає Земовіта проти його брата Казимира куявського.

Незаколючані взаємо-відносини між Мазовшем і Галицько-Волинською державою залишаються до смерті Данила (1264). Є один епізод, описаний Великопольською хронікою і за нею Длугошом, з котрого виходило б, що ці взаємо-відносини зістали нарушені; а саме, при описі литовського наїзду на Мазовше і вбивстві Земовіта 1262 р. згадані джерела подають, що участь в нім брали русини під проводом Шварна, сестрінка Данила, короля Русі і що цей Шварно особисто вбив Земовіта. Тим часом по розгляненні цієї квестії доходимо до слідуєчих висновків: не знаємо з достовірних джерел ніякого сестрінка Данила, Шварна, але знаємо натомість сина Данила, Шварна. Волинський літописець, описуючи цю саму дію, не згадує про участь Шварна в цій наїзді, зате згадує Остафія Константиновича з Рязаня. Сусідські взаємини між Романовичами й Земовітом мазовецьким були добрі, під час коли між Галицько-Володимирською державою і Литвою були зірвані, від 4-років (ц.зн. від участі Василька Романовича в поході татарів на Литву в 1258 р.) і тривали так аж до смерті Мендовга 1263 р., а навіть дещо й по його смерті. Напад литовців на Мазовше був виконаний на приказ Мендовга і на приказ його в літі цього року відбувся набіг на волинські землі Романовичів у відплату за наїзд Василька з татарами на Литву (1258). Як бачимо, коли б Шварно, братанок Василька, зять Мендовга перебував на Литві не допустився до литовського нападу на землі свого стрія тим більше за життя свого батька Данила; навпаки після свідощтва волинської літописі він перебував в Галицько-Волинській державі і в осіні ц.р. (1262) бере участь в зїзді Романовичів з Болеславом Сидливим в Тернаві. Не міг теж Шварно бути ленником Мендовга й як такий нападати на Польщу, бо правдоподобно по усуненні Романа Даниловича, ожененого з Мендовговою з Новгородка (1258), правління обняв Войшелк Мендовгович і правив тут аж до смерті свого батька, коли то мусив утікати перед Тройнатом до Пинська.

Ці русини, котрі брали участь в литовським наїзді на Мазовше, були не інші як піддані Мендовга з Білорусі, під проводом Остафія Константиновича, котрого знать наочні свідки взяли за Шварна, чи може великопольський хроніст, знаючи, що якісь русини брали участь в литовським нападі на Мазовше й у вбивстві Земовіта, виснував з пізніших років, по смерті Мендовга, коли то Войшелк запросив собі Шварна до співучасті в правлінні на Литві й він дійсно по смерті свого батька Данила як литовський володар підпринимав похід на Малопольщу, але не на Мазовше, думав що й тепер Шварно брав участь в нападі й вбивстві Земовіта. Тому треба радше вірити волинській літописи, що цим співтоваришем литовського нападу на Мазовше був Остафій Константинович, котрому літописець не щадив епітетів “окаянний, проклятий, беззаконний”. Був він звичайним князем-авантюристом, котрий прибув з Рязаня, мабуть син Константина Рязанського, будучого 1242 р. на службі у Ростислава Михайловича і виступав по його стороні проти Данила. Остафій Константинович, мабуть, був цим темним типом, що вбив Земовіта й належав до заговорників на життя Мендовга та може навіть особисто вбив цього короля, а по смерті Тройната був страчений на приказ Войшелка Мендовговича.

Тепер пригляньмося взаємовідносинам Данила з краківсько-судомирським князем Болеславом Сидливим. Данило, дійшовши до згоди з мазовецьким князем Конрадом 1240 р. безпосередньо перед татарським нападом став попирати його в претенсіях до Кракова, через що попав в конфлікт з Болеславом Сидливим, котрий по татарським нападі вернув до Малопольщі з Дальматії, куди утік з родиною угорського короля (перед татарами) й з поміччю прихильних собі боярів усунув Конрадових воєводів Кракова і Судомира (1242). Данило на прохання Конрада уладив з черги три походи на землі Болеслава Сидливого. Перший чотирма дорогами направив на околиці Люблина, Білої на південний схід від Красника, на долішне Посяння, і на Підгір'я, себто околиці на захід від Ряшева, а покінчився набранням людей в неволю і інвентаря (1242). Другий мав бути поведений в глибину Судомирщини за Вислу, але тому що вода виступила з берегів й неможливо було переправитись, вони попристали на пограбленні Люблинщини. Третій похід Романовичів у від-

повідь на набіг люблинців на околиці Андрєєва був звернений проти самого Люблина, котрий Данило постановив остаточно здобути (1243).

Задержимося трохи на тім поході, бо він сам собою важний для усталення, чи Данило опанував Люблин. Деякі джерела, як річник святохрестський і Длугош, подають, що руські князі заняли Люблин, але по кількох роках його втратили. Інші, як Сарніцкий, Стрийковський і Єрмолевський кодекс волинського літопису пишуть, що Люблин перебував під пануванням Руси протягом 57 років, себто від 1243–1302 р., коли краківсько-судомирські війська його відбили.

Але ані одна, ані друга вістка неправдиві. Зараз у 1244 р., може в рік по облозі Люблина Данилом, послідував напад прусів на Люблинщину, записаний польськими хроністами. Коли б Люблин належав до Галицько-Волинської держави, то цей напад був би занотований в першій мірі волинським літописцем, а не численними польськими річниками. Від 1246 або 1247 р. можна вже прийняти добрі взаємини між Болеславом Сидливим та Романовичами аж до смерти Данила, що рівно ж противилося би перебуванню Люблинської землі під владою галицько-волинського князя. Волинський літописець, котрий найобширніше трактує зносини Данила з Польщею й досить докладно переповідає люблинську кампанію (1243), зовсім не згадує про його опанування Романовичами, лише каже, що коли люблинська залога запропонувала Данилові угоду, він вимагав від неї не помагати своєму князеві, почім вернув до своєї держави. Якщо б Данило дійсно здобув Люблин, то волинський літописець не поминув би цієї так важної події мовчанкою.

Тим більше не міг Люблин оставати в руках Романовичів протягом 57 років, противляться цьому відомості річників і хронік польських та руських літописців, заслугуючи на віру, котрі згадують про Люблин під пануванням з малими перервами до 1288 р., себто до смерти Лешка Чорного, відтак не згадують аж до 1301 згл. до 1302 р. Крім того, люблинські каштеляни виступають свідками на грамотах краківсько-судомирських князів від 1252–1286 рр.

Дати опанування Люблинщини руським князем ніяке джерело не подає, але, що Люблинщина якийсь час була під

пануванням руського князя, це факт; однак сталося це не за Данила, а десь в пізніших роках XIII ст., бо достовірні джерела подають, що поляки відобрали її 1302 р., отже мусіла бути колись занята русинами.

Попри подані вище дані можна певно правдоподібною устійнити дату опанування Люблина русинами. Наїзд Данила на Люблинщину наступив 1243 р. (MCCXLIII). Подібним числом в писменнім джерелі XIII ст. є 1293 р. (MCCXCIII). В цім році наступив татарський наїзд на Люблинщину й Судомирщину, одже була відповідна нагода до загорнення Люблина руським князем. До того в Польщі від кількох літ велась війна за Краків між чеським королем Вацлавом свояком шлезьких князів і Володиславом Локитком, кн. куявсько-серадазким. Отже цей рік міг бути найвідповіднішим до опанування Люблинщини.

В праджерелах безсумнівно оба наїзди на Люблинську землю (попри невдалу спробу Юрія Львовича 1288 р.), були занотовані осібно, кожний на своїм місці, один 1243 р. за Данила, другий 1293 р. за Юрія Львовича. Тому що польські річники не називають імені князя, котрий напав на Люблинщину, але загально подають, що русини наїхали її, одже це, як теж подібність цифр обох років, могли впровадити в блуд пракопіста, котрий облогу і здобуття Люблина з під 1293 р. переніс під 1243 р. і отримав таким чином з подібним наїздом Люблина за Данила, з чого повстала літописна легенда, немов то Данило здобув Люблин і прилучив до своєї держави.

З аналогічними випадками помішання двох подібних квестій, що відносяться до двох ріжних років, або поміщення якоїсь події під невідповідним роком, стрічаємось в польських джерел досить часто. От приміром: битва Романа під Завихвостом 1205 р. в день Протазія і Первазія Шварна, внука Романа 1266 р. в цей же сам день приписувана Романові через деякі річники і поміщені під 1265 р. Інший примір: Длугош, повідаючи про втечу Болеслава Стидливого з жінкою Кінгою перед татарами 1241 р., зазначає, що він сховався з нею до замку в П'єнінах коло Сонча. У 1287 р. під час татарського нападу на Малополющу Кінга, тоді вже вдова, схоронилась дійсно до замку П'єніни. Видно Длугош, не маючи собі пояснити майже півторарічної неприсутності Болеслава в державі під час першого татарського наїзду на Малополющу

(1241), прийняв, що він схоронився до П'єніна, як це вчинила його жінка 1287 р. Подібних примірів є більше.

Вертаючи до люблинської справи, можемо ствердити, що на підставі обговореного Люблина Данило не зайняв, а опанував його щойно десь 1293 р. Юрій Львович, котрого уділ холмсько-берестейський сусідував з Люблинщиною.

За наїзди Романовичів на Люблинщину Болеслав Стидливий рішився підпомагати свого шурина Ростислава Михайловича (оба оженені на доньках Белі IV) проти Данила. Але Ростиславові не допомогла ні його допомога, ні угорського короля і його сторонників серед галицьких бояр, бо Данило розгромив їх в битві під Ярославом 17 серпня 1244 р.

Щодо хронології Ярославської битви, то в літературі панує розбіжність з поглядами на цю квестію. Одні приймали дату Іпатієвського кодексу волинського літопису, а саме 1249 р. Зубрицький, Шараневич, Солов'єв. Катона прийняв першу половину 1246 р. на підставі документу угорського короля Белі IV для Лаврентія, котрий брав участь у тій битві і що Данила титулує королем Руси. Та цей документ не має дати 1246 р., котру мильно подав Катона, але 1264 р., і Данило коронувався на короля при кінці 1253 р., бо в цьому році спроби папи римського наклонити Данила приступити до унії з римською церквою й прийняти королівську корону не повелось. Натомість виправданим є, коли король Беля IV титулує Данила 1264 р. королем, бо він вже тоді був ним. З новіших Дашкевич, Андріяшов, Грушевський і інші прийняли Ярославську битву на 1245 р., спираючись на оповіданні про подорож Данила Орди, котру він відбув в останній четвертині 1245 р.

Маючи поданий літописцем день битви 17 серпня, постараємось усталити річну дату. Точкою опертя перед Ярославською битвою будуть для нас наїзди Романовичів на Люблинщину, котрі відбулися при кінці 1242 і з початком 1243 р., а по Ярославській битві подорож Данила до хана Батія, котру він розпочав 26 жовтня 1245 р. на протязі того часу відбувся наїзд Ростислава на Перемиську землю, напад литовців на Пересопницю і Ярославська битва.

Літа 1246, а тим більше 1249 р. запізні з огляду на подорож Данила до Орди. Котра тривала від 26 жовтня 1245 до кінця

березня 1246 р. Рік 1245 був би добрий для Ярославської битви, якщо б не інша подробиця, котра робить його сумнівним. Іменно волинський літописець, оповідаючи про битву під Ярославом, пише що “старійший ихъ (себто Поляків) Творянь” дістався до неволі Романовичів. Цей “старійший”, або полководець польського війська, міг бути лише судомирський воєвода Флоріян, котрого стрічаємо на документах Болеслава Стидливого ще 30 червня 1244 р., а відтак щезає з документів, а на сім місці судомирським воєводою стає Сонд, котрий разом з ним на цім же документі виступає висліцким каштеляном. Іншого Флоріяна в цьому часі на малопольських документах не стрічаємо. Сонд як судомирський воєвода виступає в документах вперше 16 травня 1245 р., а вже між 30 червня 1244 а 16 травня 1245 р. треба би помістити полонення Флоріяна в Ярославській битві, а що Ярославська битва відбулася 17 серпня, отже ж мусіла відбутися 1244 р. бо 1245 р. був би запізний з огляду на Сонда, котрий займав вже пост судомирського воєводи. Так одже 30 червня 1244 р. він названий ще й в документах Болеслава як свідок, а 17 серпня він достався в полон, так що його місце треба було заступити іншою людиною, бо треба знати, що в давніх часах в неприятельській неволі могли пересиджувати навіть по кілька років, доки воюючі сторони зі собою не погодилися.

Ярославська битва була одже рішена 17 серпня 1244 р., але конфлікт Данила з Малопольщею тривав дальше. Вправді від люблинців одержав приречення, що не будуть нападати його землі по приказу краківсько-судомирського князя Болеслава Стидливого, однак з ним не погодився. Зате Ярославська битва закінчила майже сорокалітню боротьбу українських князів і угорських королів за панування в Галичині, а закінчилася повною побідою Романовичів. Крім того, Ярославська битва завдала остаточний удар коромольним галицьким боярам, котрі від тепер перестають відогравати важнішу роль за панування Данила, а нововиховане молоде покоління боярства стає по його стороні, тим паче, що Данило переніс адміністративний пункт Галицької землі з Галича до Львова і тим самим підтяв значіння надворних галичан, а для ліпшої контролі віддав Галичину в заряд найстаршому своєму синові, енергійному князеві Льву.

По походах Данила на Люблинську землю у 1242–1243 рр. і участі військ Болеслава в Ярославській битві по стороні Рос-

тислава Михайловича, зносини Данила з Болеславом Сидливим через кілька років залишились ворожими. Нав'язання їх наступило менш-більш около 1247 р., коли угорський король наляканий тим, що Данило щасливо вернув з Орди і, побоюючись, аби не спровадив на Угорщину татарів, закинув думку піддержувати свого зятя Ростислава Михайловича в боротьбі за Галич, а погодився з ним і видав свою доньку за його сина Льва. Супроти цього Болеслав Сидливий, зять того ж короля, теж рішив погодитися, що було на руку Данилові, котрий мав намір організувати протитатарську коаліцію за посередництвом римського папи.

У 1249 р. Болеслав Сидливий у власному інтересі уділяв Данилові своєї підмоги проти ятв'ягів, щоби раз вкоротити їх набіги на Люблинсько-Судомирську землю. В чотири роки пізніше (1253), хоч не охоче підсилює Данила проти чеського короля Оттокара II для допомоги Романові Даниловичу вдержатись при владі в Австрії, а в 1255/56 р. знову підпомагає проти ятв'ягів. Вправді у 1252/53 р. ятв'яги піддались під зверхність Болеслава Сидливого й Казимира куявського, котрих території не сусідували з ятв'язькими землями, що для них було дуже вигідно, бо могли задержати більшу самостійність і в цей спосіб думали порізнити Болеслава з Данилом, но це не вплинуло від'ємно на взаємини між обома володарями. Болеслав і Земовіт обіцяли навіть Данилові помагати в боротьбі проти татарів, що, одначе, залишилось обіцянкою. Взаємини не змінились навіть тоді, коли у 1259 р. Василько Романович з братанками Львом і Романом Даниловичами брали участь в наїзді татарів на Малопольщу 1259/60 р., бо польські князі безсумнівно знали, що Василько з братанками не йшли добровільно грабити землі свого сусіда, але робили це з боязни, аби не втратити життя й майна. Про цього рода примусову участь Василька в поході Бурундая на Литву рік перед тим знали, а тепер, коли Данило сам утік до Польщі, а відтіля на Угорщину, аби не попасти в руки татарів, котрих собі зразив, міг польських князів про це поінформувати.

Від кінця 1259 до половини 1262 р. не знаємо як укладалися взаємини між Данилом і Болеславом, бо в волинським літописі є прогалина, а польські джерела теж нічого не подають про ті взаємини. Але в осені 1262 р. в Тернаві (над Пором, на за-

хід від Туробина) відбувся зїзд Данила з Болеславом, в котрім брали участь Лев і Шварно, Данило та Василько зі сином Володимиром. Не знати котра сторона пропонувала зїзд, одначе досить правдоподібно, що Болеслав Сидливий, бо він в цьому році виїмково відбув ряд зїздів з сусідуючими князями інших дільниць Польщі.

Яка ж була ціль цього зїзду? Волинський літописець зазначає “и положиша рядь межи собою о землю Рускую и Лядску...” Отже йшло їм про поладання справ сусідської натури, про спільні квестії щодо границь між Галицько-Волинською й Краківсько-Судомирською землями.

Приязні взаємини перетривали до кінця життя Данила, до 1264 р.

Закінчуючи цей огляд політики Данила супроти Польщі, можна в ній завважити, що визнавав засаду чужого не хочу, але свого не дозволю присвоїти собі, зовсім ріжну від політики польських князів, Казимира Справедливого й Лешка Білого, від свого батька Романа та своїх наступників Льва й Юрія. Ці, коли вмішувались до справ посварених князів, старалися витягнути для себе, як найбільше користи, чи то через накинення своєї зверхності князям, потребуєчим їх помочі, чи знову загортаючи якусь часть їх земель.

У 1249–1256 рр. Данило використовує приязнь відносин з польськими князями для своїх воєнних підпринять проти ятв’ягів, котрих остаточно зимою 1255/56 р. змусив признати свою владу, зате не вдається йому втягувати польських князів до коаліції проти зростаючої потуги литовського князя Мендовга, а пізніше проти татарів, мимо того що проти цих останніх Болеслав Сидливий і Земовіт обіцяли йому помагати.

В польській суспільності виробив собі опінію чоловіка зичливого, привітного, як свідчать слова великопольського хроніста, котрий, подаючи вістку про його смерть, пише, що помер Данило, король Руси, батько Льва й Романа, відзначаючийся гуманною вдачею.

Характеристику польського літописця доповнює подібна волинського літописця: “сей король Данило, князь добрий, хоробрий и мудрий ... відзначучийся братолюб’єм з братом своїм Васильком”.